

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ

สรุปผลการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยกึ่งทดลอง (Quasi – experimental research design) เรื่องผลของการใช้กรณีศึกษาต่อการพัฒนาการใช้กระบวนการพยาบาลในคลินิกของนักศึกษาพยาบาล โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินความสามารถในการใช้กระบวนการพยาบาลในคลินิกของนักศึกษาพยาบาล และเปรียบเทียบความสามารถในการใช้กระบวนการพยาบาลในคลินิกของนักศึกษาพยาบาลก่อนและหลังการจัดการเรียนการสอนโดยใช้กรณีศึกษา รวมทั้งประเมินความพึงพอใจของนักศึกษาพยาบาลต่อวิธีการจัดการเรียนการสอนกระบวนการพยาบาลในคลินิกโดยใช้กรณีศึกษา

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ นักศึกษาหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิต ชั้นปีที่ 3 ปีการศึกษา 2550 คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติที่กำลังศึกษารายวิชาปฏิบัติการพยาบาลผู้ใหญ่ 1 จำนวน 16 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วยกรณีศึกษาที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น 2 ราย กรณีศึกษาที่เป็นผู้ป่วยจริงที่เข้ารับการรักษาในหอผู้ป่วยจำนวน 2 ราย แบบประเมินภาวะสุขภาพของผู้ป่วยและแผนการพยาบาลตามกรอบแนวคิดแบบแผนสุขภาพ (Functional Health pattern) ของกอร์ดอน (Gordon, 2006) เพื่อใช้ในการรวบรวมข้อมูลผู้ป่วย แผนการสอนกระบวนการพยาบาลในคลินิกโดยใช้กรณีศึกษา แบบตรวจสอบความสมบูรณ์ของแผนการพยาบาล แบบประเมินตนเองของนักศึกษาเกี่ยวกับความสามารถในการใช้กระบวนการพยาบาลในการปฏิบัติการพยาบาลทางคลินิก และแบบสอบถามความพึงพอใจของนักศึกษาต่อการจัดการเรียนการสอนกระบวนการพยาบาลโดยใช้กรณีศึกษา เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยทั้งหมดได้รับการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือโดย

กรณีศึกษาและแบบประเมินสุขภาพของผู้ป่วยและแผนการพยาบาลตามกรอบแนวคิดแบบแผนสุขภาพ (Functional Health pattern) ได้ผ่านการตรวจสอบจากผู้ทรงคุณวุฒิที่เป็นอาจารย์ที่มีความเชี่ยวชาญการสอนเรื่องกระบวนการพยาบาล 3 ท่านและนำไปทดลองใช้กับนักศึกษาจำนวน 16 คน ซึ่งเป็นนักศึกษาชั้นปีเดียวกัน และกำลังศึกษาในรายวิชาเดียวกันกับกลุ่มตัวอย่าง เพื่อนำมาปรับปรุงเนื้อหา รวมทั้งสำนวนภาษาให้ชัดเจนและสมบูรณ์มากขึ้น

แบบประเมินตนเองของนักศึกษาเกี่ยวกับความสามารถในการใช้กระบวนการพยาบาลในการปฏิบัติการพยาบาลทางคลินิก และแบบสอบถามความพึงพอใจของนักศึกษาต่อการจัดการเรียนการสอนกระบวนการพยาบาลโดยใช้กรณีศึกษาได้ผ่านการตรวจสอบความตรงตามเนื้อหา (Content validity) จากผู้ทรงคุณวุฒิที่เป็นอาจารย์ที่มีความเชี่ยวชาญการสอนเรื่องกระบวนการพยาบาล 3 ท่าน และได้นำแบบสอบถามไปหาความเชื่อมั่น (Reliability) ได้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาครอนบาช (α Cronbach) เท่ากับ 0.97 และ 0.8 ตามลำดับ

แบบตรวจสอบความสมบูรณ์ของแผนการพยาบาล ได้ผ่านการตรวจสอบความตรงตามเนื้อหา ความถูกต้อง และความชัดเจนของภาษาที่ใช้จากผู้ทรงคุณวุฒิที่เป็นอาจารย์ที่มีความเชี่ยวชาญการสอนเรื่องกระบวนการพยาบาล 3 ท่าน แล้วนำแบบตรวจสอบไปทดลองใช้ประเมินแผนการพยาบาลของนักศึกษา ชั้นปีเดียวกัน และในรายวิชาเดียวกันกับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 3 ราย (ผู้ป่วย 3 case) เพื่อตรวจสอบความเชื่อมั่นของผู้ตรวจสอบ (ผู้ให้คะแนน) โดยใช้วิธี Interrater reliability ได้ค่าความเชื่อมั่น 0.82

การเก็บรวบรวมข้อมูล ดำเนินการดังนี้

แบ่งกลุ่มตัวอย่าง 16 คน เป็น 2 กลุ่ม ๆ ละ 8 คน ให้นักศึกษาวางแผนการพยาบาลผู้ป่วยโดยใช้กรณีศึกษาที่เป็นสถานการณ์จำลอง และให้นักศึกษาทำแบบประเมินตนเองเกี่ยวกับความสามารถในการใช้กระบวนการพยาบาล (Pre-test) หลังจากนั้นแบ่งกลุ่มตัวอย่างแต่ละกลุ่มออกเป็น 3 กลุ่มย่อย กลุ่มละ 2-3 คน ดำเนินการจัดการเรียนการสอนโดยใช้กรณีศึกษาที่เป็นสถานการณ์จำลอง และกรณีศึกษาจากสถานการณ์จริง (ผู้ป่วย) 3 ราย สุดท้ายทดสอบความสามารถในการใช้กระบวนการพยาบาลของนักศึกษาหลังจากจบการเรียนการสอน (Post-test) โดยให้นักศึกษาวางแผนการพยาบาลผู้ป่วยตามกรณีศึกษา และทำแบบประเมินตนเองเกี่ยวกับความสามารถในการใช้กระบวนการพยาบาลโดยใช้ชุดเดียวกับ Pre-test รวมทั้งให้นักศึกษาทำแบบสอบถามความพึงพอใจในการจัดการเรียนการสอนกระบวนการพยาบาลโดยใช้กรณีศึกษา

การวิเคราะห์ข้อมูล ใช้โปรแกรมสำเร็จรูปในการวิเคราะห์ข้อมูลหาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และวิเคราะห์ความแตกต่างของค่าเฉลี่ยด้วยวิธี Two related sample test (Wilcoxon Sign Ranks Test) และ K related sample test (Friedman Test)

ผลการวิจัยสรุปได้ดังต่อไปนี้

ตอนที่ 1 ความสามารถในการใช้กระบวนการพยาบาลในคลินิกของนักศึกษาพยาบาลก่อนและหลังการจัดการเรียนการสอนโดยใช้กรณีศึกษา ซึ่งประกอบด้วย 3 ด้านและรวมทุกด้าน ดังนี้

1.1 การประเมินประวัตินิสภาพ พบว่าคะแนนเฉลี่ยการประเมินตนเองของนักศึกษาเกี่ยวกับความสามารถในการใช้กระบวนการพยาบาลด้านการประเมินประวัตินิสภาพก่อนและหลังการจัดการเรียนการสอนโดยใช้กรณีศึกษามีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และการประเมินของอาจารย์พบว่า หลังจากการเรียนการสอนการใช้กระบวนการพยาบาลโดยใช้กรณีศึกษาที่เป็นสถานการณ์จำลอง (เอกสารกรณีศึกษา) แล้วนักศึกษาพยาบาลมีความสามารถในการประเมินประวัตินิสภาพสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 เช่นเดียวกัน ส่วนการประเมินประวัตินิสภาพระหว่างการจัดการเรียนการสอนโดยใช้กรณีศึกษาที่เป็นสถานการณ์จริง (ผู้ป่วย) เป็นเวลา 4 สัปดาห์ที่ประเมินโดยผู้สอนถึงแม้ไม่พบความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติแต่คะแนนเฉลี่ยความสามารถของนักศึกษาก็มีแนวโน้มสูงขึ้นเป็นลำดับจากสัปดาห์แรกจนสัปดาห์สุดท้าย

1.2 การประเมินข้อมูลตามแบบแผนสุขภาพ พบว่าคะแนนเฉลี่ยความสามารถในด้านการประเมินข้อมูลตามแบบแผนสุขภาพตามการประเมินตนเองของนักศึกษา และตามการประเมินของอาจารย์ก่อนและหลังการจัดการเรียนการสอนโดยใช้กรณีศึกษาในภาพรวม มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 และ .01 ตามลำดับ โดยความสามารถในการประเมินหลังการสอนสูงกว่าก่อนการสอน เช่นเดียวกับการประเมินของอาจารย์ระหว่างการเรียนการสอนโดยใช้กรณีศึกษาจากสถานการณ์จริง ที่พบว่าคะแนนเฉลี่ยของการประเมินข้อมูลตามแบบแผนสุขภาพเพิ่มมากขึ้นตามลำดับจากสัปดาห์แรกถึงสัปดาห์ที่ 3 และคะแนนเฉลี่ยค่อนข้างจะคงที่ในสัปดาห์ที่ 4 และ 5

1.3 การเขียนข้อวินิจฉัยการพยาบาลและการวางแผนการพยาบาล พบว่าคะแนนเฉลี่ยความสามารถในการใช้กระบวนการพยาบาลด้านการเขียนข้อวินิจฉัยการพยาบาลและการวางแผนการพยาบาลโดยรวมก่อนและหลังการจัดการเรียนการสอนโดยใช้กรณีศึกษามีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติสอดคล้องกันทั้งนักศึกษาประเมินตนเอง ($P < .05$) (ตารางที่ 7) ผู้สอนประเมินจากกรณีศึกษาที่เป็นสถานการณ์จำลอง ($P < .01$) (ตารางที่ 8) และกรณีศึกษาที่เป็นสถานการณ์จริง (ผู้ป่วย) (ตารางที่ 9)

สำหรับทางด้านปฏิบัติการพยาบาลพบว่า หลังจากการเรียนการสอนโดยใช้กรณีศึกษาแล้วคะแนนเฉลี่ยความสามารถในการปฏิบัติการพยาบาลตามแผนการพยาบาลที่วางไว้ และคะแนนเฉลี่ยความสามารถในการประเมินผลการพยาบาลได้ถูกต้องตามเกณฑ์การประเมินผลสูงกว่าก่อนการเรียนการสอนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 และ .01 ตามลำดับ (ตารางที่ 10 และตารางที่ 11)

1.4 ความสามารถในการใช้กระบวนการพยาบาลรวมทุกด้าน พบว่าคะแนนเฉลี่ยความสามารถของนักศึกษาพยาบาลต่อการใช้กระบวนการพยาบาลรวมทุกด้าน (การประเมินประวัติสุขภาพ การประเมินข้อมูลตามแบบแผนสุขภาพ และการเขียนข้อวินิจฉัยการพยาบาลและการวางแผนการพยาบาล) ตามการประเมินของนักศึกษาและอาจารย์ก่อนและหลังการเรียนการสอน โดยใช้กรณีศึกษาพบว่ามีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 (ตารางที่ 12) และ .001 (ตารางที่ 13)

นอกจากนี้คะแนนความสามารถในการใช้กระบวนการพยาบาลในเรื่องความสามารถในการกำหนดข้อวินิจฉัยการพยาบาลของผู้ป่วยได้ครบถ้วนตามข้อมูลที่รวบรวมได้ และความสามารถในการให้เหตุผลในการปฏิบัติการพยาบาลตามหลักวิชาการที่ถูกต้องมีคะแนนต่ำที่สุดสอดคล้องกันทั้งนักศึกษาประเมินตนเองและอาจารย์ประเมินนักศึกษา (ตารางที่ 7 และตารางที่ 8)

ตอนที่ 2 ความพึงพอใจของนักศึกษาพยาบาลต่อวิธีการจัดการเรียนการสอน กระบวนการพยาบาลในคลินิกโดยใช้กรณีศึกษา

จากผลการวิจัยพบว่า นักศึกษามีความพึงพอใจต่อการเรียนการสอนโดยใช้กรณีศึกษาในระดับมาก สำหรับสิ่งที่นักศึกษาพึงพอใจมากที่สุด 3 อันดับแรกคือ การที่มีโอกาสแสดงความคิดเห็นในขณะเรียน การที่ได้ฝึกการคิดอย่างมีเหตุผล และการมีบรรยากาศในการเรียนที่ไม่ทำให้ผู้เรียนเกิดความรู้สึกอึดอัดที่จะปฏิสัมพันธ์กับอาจารย์ คิดเป็นร้อยละ 81.30 เท่ากันทั้ง 3 ข้อ (ตารางที่ 14 และตารางที่ 15) ซึ่งสอดคล้องกับคำถามปลายเปิดของงานวิจัยนี้พบว่าสิ่งที่นักศึกษาพึงพอใจมากที่สุดคือชอบเรียนรู้จากปัญหาและประสบการณ์จริงในคลินิก ชอบที่อาจารย์ใช้คำถามกระตุ้นให้คิดวิเคราะห์หาคำตอบด้วยตนเอง ชอบอภิปรายและแลกเปลี่ยนความรู้กับเพื่อนๆ อย่างอิสระ และบรรยากาศการเรียนสนุกไม่เคร่งเครียด

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัยนี้มีข้อเสนอแนะดังต่อไปนี้

1. การพัฒนานักศึกษาให้มีทักษะในการใช้กระบวนการพยาบาลควรจัดการเรียนการสอนภาคปฏิบัติให้มีการประยุกต์ใช้กระบวนการพยาบาลโดยใช้รูปแบบการวิเคราะห์กรณีศึกษาในสถานการณ์จริงที่หอบุ้ป่วยอย่างต่อเนื่อง และควรเพิ่มวิธีการสอนนี้เพื่อฝึกกระบวนการคิดวิเคราะห์ของผู้เรียนในทุกรายวิชาที่เป็นภาคปฏิบัติการพยาบาล

2. ควรมีการเตรียมความพร้อมของนักศึกษาพยาบาลทุกคนโดยเฉพาะด้านความรู้เกี่ยวกับพยาธิสรีรวิทยา เกสัชวิทยา และการวิเคราะห์ผลทางห้องปฏิบัติการก่อนฝึกปฏิบัติการพยาบาลแต่ละแผนก

3. ควรมีการวางแผนการสอนภาคปฏิบัติทุกรายวิชา และมีการเตรียมข้อมูลให้พร้อมเกี่ยวกับเนื้อหาการพยาบาล จัดหาและพัฒนาตำรา สื่อการสอนที่หลากหลายให้มีจำนวนเพียงพอ และเข้าถึงง่ายเพื่อส่งเสริมให้นักศึกษาได้ศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองมากขึ้นและสามารถพัฒนาความรู้ และทักษะการใช้กระบวนการพยาบาลได้ดียิ่งขึ้น

4. การเขียนเอกสารกรณีศึกษาต้องมีความเหมาะสม โดยต้องใกล้เคียงกับสถานการณ์จริง มีความยากพอสมควร มีการลำดับเหตุการณ์ที่ดี มีรายละเอียดเพียงพอ เขียนสถานการณ์ได้ชัดเจน และเชื่อมโยงกัน มีตัวอย่างประกอบที่ช่วยกระตุ้นให้เกิดความคิด มีการกำหนดคำถาม เวลา และหัวข้ออภิปรายได้เหมาะสม (Gantt. 1996)

5. ควรสนับสนุนให้มีการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนการสอนโดยใช้กรณีศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพและต่อเนื่องเพราะอุปสรรคของการจัดการเรียนการสอนโดยใช้กรณีศึกษาไม่บรรลุวัตถุประสงค์เป็นผลมาจากความไม่คุ้นเคยวิธีการเรียนการสอนแบบกรณีศึกษาของผู้เรียนและผู้สอน ขนาดของกลุ่มผู้เรียนไม่เหมาะสม และเอกสารกรณีศึกษาเขียนสถานการณ์ไม่ชัดเจน (Mostert and Sudzina. 1996)

6. การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยใช้กรณีศึกษานอกจากเพื่อพัฒนาการใช้กระบวนการพยาบาลในคลินิกของนักศึกษาพยาบาลที่ฝึกปฏิบัติงานในหอผู้ป่วยซึ่งมีจำนวนนักศึกษาจำนวนไม่มาก (8-10 คน) แล้วยังสามารถนำไปพัฒนานักศึกษาที่เรียนภาคปฏิบัติที่มีจำนวนมากขึ้น (20-30 คน) ได้ เช่น รายวิชาปฏิบัติการพยาบาลอนามัยชุมชน โดยการปรับแผนการสอนและกรณีศึกษาให้เหมาะสมกับสถานการณ์และเพิ่มระยะเวลาในการให้นักศึกษาได้มีโอกาสคิด วิเคราะห์ และอภิปรายได้ทั่วถึงกันทุกคน

7. อาจนำผลการวิจัยนี้ไปประยุกต์ใช้ในการทำวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนากิจกรรมการเรียนการสอนที่เหมาะสมเพื่อนำกระบวนการพยาบาลไปใช้กับการปฏิบัติงานในชีวิตประจำวันของพยาบาลวิชาชีพโดยทำเป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพเพื่อพัฒนาวิชาชีพพยาบาลในอนาคตต่อไป

